

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor. —
Egyes szám ára 10 fill.

Felolvasó szerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohánytöszdékben.

A székesfehérvári vértanúk.

Irtá dr. Lauschmann Gyula.

II.

Gaál Eduárd császári biztos hűséges munkatársát talált Ferentzy János városkapitányban, a kivel együtt végezte nemzetellenes jogtiprásait. Különösen azokat sujtották az erőszakos hatalom vasveszejével, kik a nemzeti ügy szolgálatában állottak és a kik ellen most a gyanúsítás, följelentés, befogatás, meg a szigorú pénzbírság minden módját felhasználták.

Ebből a szempontból csupán egy példát említek. 1840 április 24-én egy nyugalmazott kapitány telepedett meg városunkban, a jómódu, vagyos Hessay Ferenc. Körmenten született és Székesfehérvár polgárai közé vétetvén föl magát, az Olaj, vagy mint akkor nevezték, Olajverő-utcában nagy kiterjedésű majort szerzett és itt gazdálkodott. Mint nyugdíjas katona tiszt, 1848-ban a nemzetőrök kiképzésében és oktatásában nem csekély szolgálatot tett a magyar szabadságharc helyi ügyének és hazafias érzületét mindenkori, még a megszálló katonaság itt léte alatt is híven megőrizte. Később még lesz szó arról az üldözésről, a mely épp ez okból sujtotta, anyagilag is tönkretette őt, jelenleg csupán egy hosszukás papírlapot akarok megismertetni, melyet a derék apának fia, a városunkban lakó Hessay Imre, feltékeny gondnal őriz. Ezt olvassuk a megfakult, de ma is beszélő papírról.

Királyi biztos ur meghagyásából 200 pengő forint büntetés terhe alatt 48 óra lefolyása után tisztelt kapitány ur házán két nagy fekete-sárga színű zászlót kitűzni szoros kötelességének ismerje. Kelt Székesfehérvár augusztus 3-án reggeli 10 órakor. Ferentzy, városkapitánya.

A Hessay családtól tudom, hogy halom-számra jöttek az ilyen papirosok, a melyek végeredményben ezekre menő összeggel sujtották a fekete-sárga színtől való hazafias ir-tózást.

Mig Falkenhayn serege távol volt a város-tól, a Rácalmásra, utóbb Szekszárdig menekült vármegyei tisztikar augusztus 8-án Csapó József és Boross Mihály vezetésével visszatért Székes-fehérvárra, magukkal hozták azt az újonc sereget is, a melyet Boross Mihály gyűjtött, hogy Kossuth rendelkezésére bocsássa. Bevonulásukról egy egykoru leírásban azt olvassuk, hogy az egész alsó-utca talpon volt; kalapokkal, kendőkkel integettek, éljeneztek, mert Kmetty elvonulása óta nem látott Fehérvár magyar sereget. Velők majdnem egy időben, más verzió szerint néhány órával előbb jött meg Hamvassy Imre, a jegyző-könyvek szerint Elemér, nemzetőri kapitány, aki csapatot gyűjtött, hogy a várost az ellenségtől megszabadítsa. A tisztikart, a melyet Gaál Eduárd nevezett ki, fölfüggesztette és csak Boross Mihály adta vissza szabadságukat, a melytől Hamvassy megfosztotta őket. Hamvassy egyuttal reverzalist vett a tisztikartól, hogy jövőben nem fog a császári kormánytól megbízatást vállalni.

Hamvassy ezután általános népfölkelést rendezett, még pedig azon lelkesítő ígérettel, hogy kormánybiztosi intézkedés szerint Győr felől Klapka, Veszprém tájáról Noszpoly és Földvár felől Mednyánszky segélycsapatai fognak érkezni a fölkelők gyámoltására. Hiába csendesítették Hamvassyt a város intező körei, hiába volt Boross Mihály szava, a ki még az általa gyűjtött mozgó-csapatot is kivitte a városból, mert nem akarta végromlásba dönteni, — Hamvassy nem állott el szándékától. Csakhamar félreverte a haran-gokat és a puskával, karddal, kaszával fölfegy-

vezett népfölkelők megindultak a Királysoron a császári katonaság ellen, a mely Székesfehérvár felé tartott.

Hamvassy ekkor Havelka Ferencet és Hübner Andrást, a népfölkelés nemzetőr tisztjeit augusztus 9-én éjjel a szőlők felé kémszemlére küldötte és ezek visszatérőben a katonaság kezei közé jutottak. A megvadult katonák azután a Halesz fáihoz kötötték a két szegény embert, tüzes csóvával az egész Királysor házait felgyujtatták és az égő lángok világánál igazán irtó munkát végeztek a város szerencsétlen lakói között.

A levéltárban augusztus 2-től augusztus 19 ig az összes jegyzőkönyvek hiányoznak és így ezen szomorú napok hatósági leírását nem ismerjük. Az akták között azonban egy német nyelvű jelentést találtam, melyben a városi hatóság augusztus 20-án a katonaság felszólítására az augusztus 10-iki eseményekről beszámol. A jelentés szerint 83 ház hamvadt el a katonaság gyujtogatásától és tizenegy ember életét kívánta áldozatul a népfölkelés. Kocsis János, Endl József, Balogh Ignác, Auszmann János, Csöppentzky János, Hegyi Pál, Petykó János és Mályits András fegyver által estek el, Fitos Erzsé, Kleiner Pál és Sűveges József pedig tűzhalált haltak, midőn felgyujtott házukból a legszükségesebb dolgokat kimenteni akartak. Megsebesültek azonkívül Bérés Ignác, Liszi József, Takács Sándor, Schiller Dénes, Váger Andrásné, kiket a városi kórházba szállítottak, Langh Vilmos, Urning Jánosné, Balázs János, Liszi József, Szemler József, Holényi Ferenc, Bognár János és Noficzter János, a kiket lakásukon ápoltak, Karsán József és Kostyelik Antal, a kiket hozzátartozóik Inotára vittek.

A levéltár ezen aktája eddig ismeretlen volt,

A vasárnap Amerikában.

— A Fejérmegyei Napló eredeti tárcája. —

Amerika az ellentétek hazája. Még pedig az óriási ellentéteké.

Irtam arról a titáni küzdelemről, amely az arany körül forog, most a másik ellentétet mutatom be: a vasárnapot, amely az abszolút nyugalomnak, a tiszta békének napja. Az amerikai hat napon át dolgozik mint egy befűtött lokomobil, a hetedik napra azonban teljesen kifogy a tüze, — akkor ember lesz belőle, keresztényi, családapa, a szórakozás barátja, stb. Szóval éppen megfordítottja az előbbinek.

Szombaton délután még dolgoznak a gyárak, de már — pedánap van, a magyarok így nevezik a fizető-napot. A kora délutáni órákban kifizetik a munkások két heti bérét, hogy legyen még alkalmuk bevásárolni. Mindenka siet megvenni azt, ami legszükségesebb — még a szeszes italokat is, mert szombaton éjféltután halálos csend áll be mindenütt. A kocsmák, — pardon — a szalonok hangosak még, a magyar-tanyá-

kon nekivadulva bóg az ifjuság a babája után, akit ott hagyott az ó hazában, veri a bár-t, azt a hosszú asztalt, a melyre a szalonnos a tüzes italt felrakta, fizet boldognak, boldogtalannak, siet is, hogy éjjelig bedagadjon a torka, mert akkor a szalont bezárják és hétfog senki fia nem kap italt, hacsak a szalonnos nem kockáztatja meg az ekszisztenciáját és nem ad italt a törvény túlalma ellenére.

Vasárnap reggelre ünnepies csend ül a városokon éppen úgy mint a vidéken. Akár a mi ákácás kis falunkban. A templomok kis harangjai csengve-bongva hívják az imádságos népet falaik közé. Szinte könnyekig megható, mikor egy-egy kisebb városban is szélében hosszában 20—30 templom harangja csendül meg az Isten dicséretét hirdetve. A templomban csupa elegáns, finom népet láfisz. Ujdivatu, emeletes kalapok, suhogó selyembluzok, könyékig erő keztük ékitik a missek füzöbe szorított formás természet. Itthon kapát, lapátot forgatott, most a zseb-kendő-gyárban vagy szivargyárban görnyed, rontja a tüdejét, de fehér, nem napsütött az arca és angolul beszél, ha szerit teheti. A misterek hasonló eleganciával kompareálnak.

Fekete vagy sötét legujabb szabású a ruhájuk s a misszekéhez hasonlóan kopogós a cipőjük. Ez Amerikában így divat. Szinte beleszédült a fejem, mikor hazámfiat, a mi magyar földünk népét ebben a miliőben láttam, mikor mint a tengeráradat felzúgott ajkaikon az ének: *Im arcunkra borulunk előled nagy istenség!*

Mit tagadjam, nincs rajta szegényleni való, valahányszor beszélni kezdtem nekik s jó erőteljes dunántúli dialektussal a magyar haza rajongó szeretetével, áldásával, egy erősen érző szív minden áradozásával üdvözöltem őket, elfogódott a szívem, köny szökött a szemembe. Aztán beszéltem nekik az édes szülőföldről, amely nevelte, táplálta őket, amely gyermekreményeiknek s ifjúkori ábrándjaiknak szülőanyja volt, beszéltem a hegyekről, a mezőkről, a rónaságról, a pity-palatty szaváról, a buzavirágos, pipacsos, szarkalábos vetésekről, az aranykalással ékes rónaságról, a magyar dalról, a kis harang szaváról, az ákácfalombos kis temető-ről, a hol őseik fehér csontjai porladoznak, akkor megeredtek a könnyek, az erős férfiak visszasírták, visszazokogták a multat, keserűséggel látták a leküzdhetlen jelent s

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barátok épülete.

Nagy választék agy- és asztalneműekben,
színes és fehér barchetok stb.

olcsó, szabott árak mellett.

Maj lapunk 4 oldal.

00000571

most legalább ismerjük a szerencsétlen áldozatok és sebesültek névsorát, hiszen a hat vértanú mellett ők is méltók Székesfehérvár kegyeletére.

A védtelen és megrémült lakosságra azután rávetette magát a katonaság és csakhamar a Halesz fái alá kerültek Havelka Ferenc és Hübner András mellé Kuczka Mihály, Varga Mihály, Gáncs Pál és Ujcz Ignác, hogy Budára szállítván, augusztus 14-én mindannyian vértanú halált haljanak.

A lapok a szoborleplezés ünnepén leírták a kivégzés körülményeit, közölték Ujcz Ignác búcsulevelét és elmondották Havelka Ferenc utolsó szavait. Ezekhez, mert történelmi valóságok, nincs mit hozzátennünk, de nem hagyhatjuk megemlékezéssel, hogy a gyászos aktusnak egyik szemtanúja Könyg Mór volt, akkor rabláncra vert vértesszobori káplán, később székesfehérvári kanonok "börtönének ablakából látta vértanúink kivégzését, a melyről emlékirataiban így szól: „Egy sorban térdeltek, élén az általa alakú, ritka szép férfiúval, Havelka Ferencel, ki dacára a mellébe furdott golyónak, még élt.“ Azt sem mellőzhetjük halgatással, hogy Kacziány Géza a Magyar Vértanúk Könyvében egykoru képet közöl, mely a székesfehérvári vértanúk kivégzését mutatja. A kép azonban nem pontos és nem is felel meg a történelmi valóságnak, mert a hat áldozat helyett néhét testébe furdódik a gyilkos golyó.

A népfölkelés szomorú napján vonult be városunkba Falkenhaynnal együtt az új cászári biztos, Héringh Ignác, a kinek első intézkedése az volt, hogy a katonaság részére 6 öl fát, 10 kocsi szalmát, 16000 kenyert, 24000 adag zabot, 700 adag szénát, 93 akó közönséges és 8 akó őrt követelt, kijelentvén a levétár jegyzőkönyve szerint, hogy „nem teljesítés esetén az egész tisztikart szigorú fenyték alá vonandja.“ Héringh azután egy ideig maga maradt Székesfehérvárott és folytatta zsarnoki szerepését, mert gróf Falkenhayn Buda felé ment a hat fogollyal, sőt utközben ezeknek száma még egy áldozattal megsaporodott. Mezey József kajászszeptéteri jegyző néhány népfölkelő élén megtámadta Falkenhayn utócsapatát, de a túlyomó ellen lefegyverezte, hogy azután augusztus 22-én, tehát a székesfehérvári vértanúk kivégzése után egy héttel, ő is osztrák golyótól haljon meg a gyászos emléktű Uj épületben. Jablonovszky, a másik generális, viszont Zámolyra vetette magát és olyan bestialis büntetést mért annak husz lakójára, a minő csak osztrák fejben születhetett. Deresre vonatta valamennyit és egyenként hatvan botot vertek el rajtuk, azután pedig szekerészeknek soroztatta be a szegény áldozatokat.

Héringh Ignác tehát egyedül maradt, de el-

távozott két társa helyett is hatalmasan működött. Egy másuttan elfogatta Háder (Hadhalmi) polgármestert, Könyg József városbíró, Kolozsváry Miklós tanácsost, Ullmann Ferenc nemzetőri kapitányt, Fekete Jánost, Breznaynszky Jánost, Nyikos Györgyöt, Király Józsefet, Pétrás Pétert, Mihályi Józsefet, Rákos Györgyöt és Kubicza Istvánt, mert részeseknek tartotta őket az augusztus 10-iki események létrehozásában. Valamennyit azután megvasalta, erős katonai kísérettel Budára küldötte és csak hosszabb vizsgálati fogság után nyerték vissza szabadságukat. Ezen bebörtönzött székesfehérváriakról Könyg Mór is megemlékezik Streith Miklós emlékezete című kisebb munkájában, ugyszintén ott találjuk nevüket abban a jegyzékben is, amelyet Károly János címzetes püspök édesatyja állított össze fogolytársaival.

Héringh Ignác ragasztatta ki városunk falaira azt a hirdetést is, mely a szerencsétlen székesfehérvári vértanúk kivégzését adta tudtul a lakosságnak. A hirdetmény szövegét nem közlöm, mert az a szoborleplezés alkalmával hirdapjainkban már megjelent.

Közben visszajött gróf Falkenhayn tábornok is és mint a megszállott városnak katonai parancsnoka, jóváhagyta Héringh Ignácnak minden intézkedését, melyet a hazafiúi érzés elfojtására tett. Az ő tudtával és beleegyezésével történt a gyakori botozás a vármegyeház udvarán, ugyszintén minden szerződéses jog lábbaltiprásával Boross Mihálynak elfogatása is. Boross Mihály a szabadságharc utolsó napjait Komáromban töltötte és mint kapituláns hadbíró kapitány jött városunkba. Héringh semmibe sem vette az egyezség pontját, a mely szerint „a honvédtiszteknek, t. i. azoknak, akik ezelőtt nem szolgáltak, szabad tartózkodás engedtetik a házában minden fentartás nélkül jövendő alkalmazásukra nézve,“ — és már a megérkezést követő napon a vármegyeház börtönébe záratta Boross Mihályt. Nemcsak régi gyűlölet szülte ezt az elfogatást, hanem bosszút is akart a népszerű irón, Fejérvármegye későbbi alispánján állani, amiért Komáromban a Friebeisz István által szerkesztett Komáromi Lapokban B. M. jegy alatt hazafias cikkeket írt, amelyeknek egyikét Szinyei József teljes zöveggel közli Komárom 1848—49-ben című munkájának lapjain. Boross csak tíz heti keserves fogság után nyerte vissza szabadságát, akkor sem Héringh Ignác jóvoltából, hanem felsőbb parancsra.

Nagy szerencse, hogy Héringh Ignácot a halál megakadályozta alább még tárgyalandó működésében, mert bizony még több szomorú emlék fűződnék nevéhez. 1849 október 20-án 52 éves korában hirtelen halálal halt meg, szélhűdés érte a Héringh, ma dr. Kneifel, illetőleg Né-

meth János-féle ház, ebédőljében. A gyűlölet, melyet az élő iránt tanúsítottak, a halottra is átszállott és szóhagyomány szerint azért nem merték őt a temetőben eltemetni, mert a nép avval fenyegetőzött, hogy kiassa sírjából a halottat. Lehetséges, hogy ezért adtak neki örök nyugvóhelyet a székesgyház kriptájában, de az sincs kizárva, hogy érdemeit akarták e kitüntetéssel jutalmazni. (Folyt. köv.)

UIDONSÁGOK.

Városi közigazgatás.

Székesfehérvár szab. kir. város közigazgatási bizottsága f. hó 13-án d. e. 10 órakor tartotta havi rendes ülését gr. Széchenyi Viktor elnökletével.

Dr. Kerekes Lajos főjegyző hozzászólás nélkül referált kisebb jelentőségű gyógydíj és kivételes nőülési ügyekről.

Az árvaszék jelentése tudomásul vétetett.

Dr. Bierbauer Viktor tisztí főorvos jelent a város közegészségéről, mely a befolyt szeptember hónap igen jónak volt mondható, Dr. Molnár József kerületi orvos jelentése alapján, hogy az ezredéves iskola illemhelyei rossz állapotban vannak, egészségügyi szempontból gyors intézkedést kér.

Dr. Csöppentzky Mihály biz. tag megjegyzi, hogy a közgyűlés a javításokat már elrendelte.

A tüdőbajosokat gondozó intézet jelentésénél a bizottság Nagy Ignác indítványára felir a kereskedelemügyi miniszterhez az egyesület leveleinek portómentesítése érdekében.

A pénzügyigazgató jelentése szerint a kincstári követelés volt 1,907.693 K, erre befizettetett 1,531.420 K maradt tehát 376.363 K. Házadó mentesség 41, fizetési halasztás 37 esetben adatott.

A főmérnök jelentése szerint az utak rendben voltak.

A tanfelügyelő jelenti, hogy a kereskedő tanonciskola analfabétái részére van hely az iparos tanonciskola előkészítő osztályában. A közoktatásügyi miniszter az izr. hitközség iskolájának államsegéllyel való támogatás iránti kérelmét, melyet a bizottság pártolólaj terjesztett fel, elutasította.

Az ülés fél 12 órakor ért véget.

a komor jövőt, hogy azt a feledhetlen szép országot, szülőföldjüket, édes anyjukat talán soha, de soha viszont nem láthatják.

Ugy éreztem magamat, mint a milyen érzelm átjárhatta a magyar ember lelkét akkor, a mikor a tatáruldas után végig tekintett a felült magyar vidékeken. En is csupa hallottakat láttam előttem — halottakat Magyarországra számára. Üres a bölcső, az árván maradt kis ház, az apró falucska soha sem fogja ezeket többé viszont látni. Meghaltak nekünk, akárcsak eltemettük volna őket — mindörökre. En úgy éreztem, én úgy sirattam el őket.

Vajjon lesz-e a jóságos Istennek számunkra még annyi kegyelme, hogy megelégtelve szenvedéseinket, a megbűnhődött mult után egy jobb kor hajnalát virrasztja föl szegény hazánkra, vagy odaát, a nagy tengeren túl, az ígért földjén egy új Magyarország verődik össze az elégedetlen, sorsüldözött szegény véreinkből.

Sokan elkallódnak közülük, de sokan a réginél állhatatosabban ragaszkodnak ősiék hitéhez, a melyeket áldozatok útján tanultak meg méginkább szeretni és nagyrabecsülni.

Annai bizonyos, hogy a magyarság a temploma körül csoportosul s a templomban újul meg lelkének minden nemes gondolata. És az az egyetlen hely, mely őt hazájával is összekapcsolja.

A vasárnap egészen az áhítat és a pihenés. Az Egyesült-Államok törvényei a munkaszünetet a legvégső határig kiterjesztik. A posta nem közlekedik, sőt az újságok is legkésőbb szombaton délután adják az ünnepi számaikat, mert hétfő hajnala előtt még az ő munkájuk sem kezdődik meg. Az első újság azonban hétfőn a reggeli posta szállítja már. Táviratokat nem kézbesítenek, a vonatok pedig pedig külön menetrend szerint legalább is megféleve közlekednek. A villamosok természetesen annál nagyobb forgalomban vannak, mert a hívek legnagyobb része villamoson jár a sokszor 20—30 kilométernyi távolságban levő templomába.

Délutáni isteni tisztelet helyett késő este 8 óra táján mennek az amerikaiak templomba. Így több idő jut a szórakozásra s a szórakozás után az Isten házába is elérnek. Aztán meg még egy érdekes része van a dolognak: este a misztikus homály, a mely jobban megfelel az Isten után vágyódó lélek szomjúságának, végül pedig remekül érvényesül az a pompás villanyvilágítás, a melyben az angol templomok, még a leg-egyszerűbbek is mesés rekordot érnek el. Nem százakra, hanem ezrekre megy a villamos lámpák száma, a melyeket különösen az oltárokon oly csodálatos ügyességgel alkalmaznak, hogy az ember nem is a föl-

dőn, hanem a csillagos menyországban képzelettel magát.

A vasárnap délután szórakozásai valóban meglepik az embert. Az egész utca tele van pöfékelő automobillokkal. Mert ha valahol, hát Amerikában mesés hódítást tett ez az új jármű. 1000 dollárt már egész csinos autót szerezhet az ember, 5—10 ezer dollárt egész családi hintók, a legtökéletesebb s legújabb rendszerű kocsik állanak rendelkezésre. Akárhányat maguk az asszonyok kormányoznak, oly egyszerűek és biztosan kezelhetők. Ezek a kedves luksushintók. Amerikai utamban barátaim jóvoltából nem egyszer jártuk be a kisebb-nagyobb városokat automobillal s mikor a szabadabb helyeken a személyvonat gyorsaságával száguldottunk, meggyőződtem róla, hogy az amerikai gyorsasághoz valóban az automobil a legméltóbb — hozzáteszem: jelenleg — mert ha a kormányozható léghajót forgalomba hozzák, az amerikai izlésnek ez a bizarrabb formája mindenesetre rövid idő alatt meghódítja a gazdag Egyesült Államok népet. Most azonban tény, hogy a gyarak nem győznek eleget termelni a szagos kocsiból. New-York államban — ha jól emlékszem — 240 ezer az autók száma.

(Folyt. köv.)

Közyülés a városnál. A rendes havközyülés a városnál ma d. u. 3 órakor kezdődött Széchenyi Viktor gróf elnöklete alatt. A jegyzőkönyvet Erdőssy Bódog és Diebllan György hitelesítik. A novemberi közyülés 29-én lesz.

Thaly Kálmán emléket a jegyzőkönyvvel örökíti meg a közyülés s erről annak családját értesíti. — A fővenyi tanyán egy istálló legett, a biztosítási összegből egy másik épületet helyeznek használható karba. — A felsőbb leányiskola államosítását kéri a közyülés, vagy pedig visszaállítja a régi állapotra, a polgáril leányiskolát. — Deutsch Manó divatárúzet tulajdonos üzletet díszesebbé akarja tenni, kéri ezért a várost, hogy a fogyasztási adóhatalmát engedje át ideiglenesen, míg ő, egy másik helyiségről gondoskodik. Ez az átelyezés febr. 1-től dec. végéig tart. — Az árvaház tatarozására 553 kora szavazott meg a közyülés. A Mensa Academian egy alapítványt 5 évre meghosszabbít a közyülés. — A tuberkulózis ellen védekező egyesület szén átiratát éljenzéssel fogadta a közyülés. Zavaros István tanítónak 50 kor. segélyt szavazott meg a közyülés egy tanfolyamon való részvételért.

A költségvetés tárgyalását Mohay Lajos p. ü. tanácsos vezette be szépen kidolgozott beszédben ajánlva azt elfogadásra. Utána Saára Gyula dr. polgármester szözlött nagy hatással. Különösen nagy hatást keltett a progressív házbérkrajcár adó, a melyet a hivatalnokok, katonák stb. fizetnének, a kik igénybe veszik a város kulturintézményeit, de adójukkal azok fenntartásához nem járulnak. (A közyülés még folyik.)

Pápai kitüntetés. Szép kitüntetésben részesítette Öszentsége a pápa Vogel András dunabogdányi lakost, az ottani r. kath. plebánia templom gondnokát, kit az évek hosszú során át tanúsított fáradozásának elismerésül a „bene merenti” pápai ezüst érdemjellel tüntetett ki. Az átadást dr. Hufnagl János pápai kamarás, plebános vasárnap, e hó 10-én végezte megkapó beszéd kíséretében, melyben különösen a kitüntetettnek egyháza iránti ragaszkodását és fáradságát nem kimélő s határt nem ismerő munkásságát emelte ki.

Magyarok Nagyaasszonya ünnepét példás buzgalommal ünnepelték meg a helybeli főgimnázium lelkes kongreganistái a múlt vasárnapon. Az ünnepély az intézet dísztermében folyt le a tanári kar és az ifjúság jelenlétében. Az ünnep gyönyörű gondolatait Kiss Albin, zirci ujoncmester fejtegette ékes szavakban, majd Kovács Ernő, a kongregatió előjárója olvasott fel a Magyarok Nagyaasszonyáról. Még több szép ének és szavallat gazdagította a lélekemelő ünnepély keretét.

A tuberkulózis ellen. Lapunk legutóbbi számában röviden említett tettünk már róla, hogy a tuberkulózis ellen védekező egyesület egyhangulag magáévá tette Rény Ferenc dr. főorvos indítványát a Lujza szanatórium létesítésére vonatkozólag. Az egyesület régi óhaja valószínű volt, a melyet immár évek óta ápolnak s csak a kedvező alkalom és idő elérését várták. Az új szanatórium — a mint említettük — a Szent György-kórház közvetlen közelében épülne az ott levő fenyvesben. Közel levén a kórházhoz az önálló adminisztráció költségeit megtakarítanak, szintugy kevesebbe kerülne az orvosok alkalmazása. Az új szanatóriumot 50 ágyra rendeznék be. Egy ágy átlag 1500 koronába kerül. Grünfeld Jakab 50 ezer koronáján kívül a város, a megye valamint a magánosok hozzájárulását reménylik. Tegnap délelőtt egy küldöttség ment Saára Gyula dr. polgármesterhez, azt kérve tőle, hogy a város hozzájárulását a telek átengedésével, illetőleg anyagi segítség nyújtásával eszközöltesse. A Nagy Sándor-féle hagyaték némi részben talán szintén erre volna fordítható. A polgármester természetesen szívesen ígérte meg a maga részéről a támogatást, az adományozás dolga azonban a közyülésre hárul.

Itt teszünk említést arról a szép átiratról, a melyet Lauschmann Gyula dr. a városhoz intézett abból az alkalomból, hogy az az egyesület évi szubvencióját fölemelte. A szép levél így hangzik:

Nagyságos Polgármester Ur!

Az emberbaráti érzés egész teljessége nyilvánított meg Nagyságos Polgármester Ur és a

Tekintetes Törvényhatósági bizottság rendelkezésében, a mely évi 200 korona segélyünket a szeptember havi közyülés alkalmával 1000 koronára emelte. Engedje meg Nagyságos Polgármester Ur! hogy a vezetésem alatt álló egyesület nevében kifejezést adhassak annak a hálás köszönetnek, a melyet Székesfehérvár nemeközönsége iránt mindnyájan éreztünk, hiszen ez a határozat a mellett tanuskodik, hogy Székesfehérvár megéri Nagyságos emberbaráti gondolkodását és az embert mentő egyesület céljait anyagi erejével hathatósan gyámolítja. A segítő kéz, melyet a nemes város Nagyságos Polgármester Ur jólelkű ajánlására felénk nyújtott, könyvet fog szarítani a szenvedők szemében és hozzájárul ahhoz, hogy a pusztulásnak indult magyar fajt, evvel együtt magunkat is a tudóvesz démoni hatalmától megóvhassuk.

Fogadja Nagyságos Polgármester ur! hálás köszönetünket mindenkor tapasztalt jó hajlamaink ezen újabb és igazán lekötő szíves megnyilatkozásáért.

Székesfehérvár, 1909. október 1.

Dr. Lauschmann Gyula, Gróf Cziráky Antal,
titkár
elnök.

A bicskei esperesi kerület október 11-én tartotta őszi gyűlést Mányon az ő szokásos gazdag programjával. Heibsz József perbáli plebános az iskoláról, Szarka Gyula bicskei plebános az egyesületekről, Knezsits József tinnyei plebános az alkoholról, Neumayer József torbágyi plebános a hitbizalmi ügyekről, Baranyay Lajos bicskei káplán a szent miséről tartott előadást. A kath. sajtóról ugyancsak Baranyay Lajos bicskei káplán tartott előadást, változa az életben tapasztalt okokat, amelyek miatt idegenkedik a mi néptünk a kath. lapok olvasásától. Magdics István elnök, esperes-kanonok indítványára a gyűlés elhatározta, hogy sorra járja a kerület községeit évenként többször társadalmi előadásokat tartani. A kerület belépett a kath. sajtóegyesület alapító tagjai közé. Táviratilag tudvőzölte Zichy Nándor grótot, a katolikusok ősz vezérét és Szentiványi Károlyt. A délelőtt 10 órakor kezdődött gyűlés számos apróbb ügy és praktikus megbeszélések után délután 2 órakor ért véget. A gyűlést a mányi kántor beigtatása előzte meg.

A virilitást. A legtebb adófizetőkről összeállított kimutatás dr. Kerekes Lajos főjegyzőnél okt. 17-től 25-ig a rendes hivatalos órák alatt betekinthező. — Felszólamlásokat 26-án d. e. 9 óráig fogad el az igazoló választmány.

Öngyilkos hadnagy. Tegnap d. u. nyugodtan gyakorlatoztak a honvédbakák a Malomutcai honvédkaszárnya udvarán, hangzott a féljobb, a félbal meg a mi veleszokot járn, a tudatlan cibik népség aposztrófálása a katonai tudomány nevében. Az egyik teremben a katonai iskola növendékeibe csöpögtették az egyedül boldogító kaszárnya tudományt. Aztán egy tompa zuhanás hallatszott. A kil észreveték egy deszkazuhanásnak velték — semmi egyébnek. Pedig a katonai tudomány egyik legszébb reménysége zuhant le a magasból a semmiségbe, a halálba. Egy keskeny deszka zuhant le, a melyen az örvény fölött egy fiatal ember régóta balancirozott a sok és a semmi közt. Lezuhant és a fényes tiszt csillag, az aranyos kardbojt megszűntek egy ifju katonai összes reménységei közé számíthatni. Mikor később az ajtón be akartak menni, zárva találták. Befeszítették és vérében ott találták a XVII gyalogezred egyik legstürűben emlegetett tagját Schmiedt Sándor hadnagyot.

A Pircsi meghalt. Agyonlőtte magát — futott végig a hir a kaszárnyán, onnan ki az utcára. Hívták a doktorokat, de azok se tudtak többet mondani, mint hogy az emberi tudomány semmit sem segít, mert Pircsi csakugyan meghalt és nagyon is meghalt.

Szomorú történet, tanulságos történet.

Mikor Schmiedt Sándor a Ludoviceumból kikerült, főlebbvalói szép jövőt jósoltak neki. Úgyesebb katonát, a ki inkább születteit volna a fényes katonai ranglétra, keveset lehetett volna találni az ifju tiszték közt. A századát mesésen képezte ki. Ha zsinóron rángatták volna valamennyit, nem igazodhattak volna tökéletesebben a vezényszó után. A megtesztült fejelem és rend

volt, valamennyi. A mellett úgy szerették hadnagy ur Schmiedt, mint az édes testvérüket, mert emberségesen, sőt szeretettel bánt velük, úgy a hogyan ritka ember. Valóságos pszichológus volt, a ki önmagának is, meg a katonai reglamának is tökéletes anyagot szabályozott.

Ilyen volt mint katonai, mint ember pedig a legteljesebb szeretetreméltóság volt, a kit mindenki sietett a tenyeren hordani. Görbeajú, lángvörös arcu, vörösbajszu apró emberke volt, akár egy mesebeli manó, de a ki mégis mindenki lelkesedett. Ugy táncolt mint egy művész, a mikor pedig a cigány elé állott és kivette a primás kezéből a hegedűt, úgy játszott, hogy a legöregebb Csanyi Pisták is megcsodálta. Tele volt tréfával, mókával, nótával, szellemességgel, úgy hogy a hol megjelent, ott az unalom és rossz kedv sietve takarodott fut. Ennyi jó tulajdonság mellett tengernyi hibája volt. A tapintatos katonai nevelés, a külső fényesség bálványozása, az örült parádé ott, itt meg a kényeztetés, a sok jól mulató, sok pénzt elverő társaság olyan lumpot nevelt belőle, a kinek mása legfeljebb a katonánaknál volt. Belekeveredett az örült lumpolásokba, a melyeknek csak katasztrófa lehet a vége. A mig pénze volt, a mig a familiáját, özvegy édesanyját ki nem fosztotta, még ment valahogyan a golog, aztán vergődés lett a sorsa. Adósa lett az egész világnak utójára már 20 és 10 filléresekkel is. Nem volt már semmije, mert a rajtlevő ruháját is eladta. Főlebbvalói szerették s mentették a mig lehetett. Aztán kifogytak a mentésből és a türelemből is. Schmiedt hadnagy fölött összecsaptak a hullámok.

A paprika-afférből csak kimászott volna, de később annyit lett ellene a feljelentés, hogy a tiszt kardbojt nem soká diszithette volna a kardját. A könnyelműség azonban sokkal nagyobb volt, sem hogy változtatni tudott volna. Pár nap előt levelet irt az édesanyjának Kispestre, de a halált nem emlegette — azonban készen volt vele. Tegnap reggel disztelen állapotban kísérté haza egy pincér ligetsori lakására. Már akkor a halált emlegette. Rónai Jenő hadnagy 11 óráig őrizte, de kiszökött előre s délután a kaszárnyába ment. Fölvett egy Mannlicher, bezárta magát az egyik legénységi szobába, a ravaszra rákötött egy zsinogot s az álla alá szorítva a fegyvert elslőtötte. A golyó széttroncsolta a fejét, a fődémből kivágott egy fél téglát aztán laposra változa a földre hullott. Eléketlentett holtestét holnap délután temetik a katonai kórházba.

A Fejérmegyei Községi és Körjegyzők Egyesülete f. hó 14-én d. e. 10 órakor tartotta rendes évi közyülését Balogh Gyula (Tabajd) egyesületi elnök elnökletével. Az elnöki megnyitót után a jövő évi költségvetést tárgyalták, amely szerint a bevételből a kiadás levonása után még 537 korona tiszta haszon mutatkozik. A költségvetés hozzászólás nélkül elfogadták.

A győrvármegyei községi és körjegyzők egyesülete árt a fejérmegyei társesületeknek, hogy a segéjgyezői állások szervezésére nézve a miniszterhez felküldött előterjesztését pártolja. A közyülés kimondotta, hogy nem pártolja a győrvármegyei jegyzők előterjesztését, hanem átiratban ajánlani fogja, hogy a segéjgyezői állások szervezését Fejérvármegye mintájára intézze el. Szabó Sándor az egyesület elnöke ezen tisztség-ről betegsége való hivatkozással lemondott, a közyülés a lemondást nem fogadta el, hanem Szabó Sándor egészségének helyreállítását az elnöki teendőkkel megbizta Balogh Gyula alelnököt, aki a megbízást el is fogadta.

Huszár János alelnök lemondott a tisztségéről és lemondását megdönthetetlen okokkal indokolta, miért is a közyülés helyébe új alelnökül egyhangulag Szűts Károlyt megválasztotta. A közyülés déli 12 órakor véget ért.

VIDA ELEK kárpitos és díszítő, Székesfehérvár, Megyeház épülete. Teljes felölés mellett csakis elsőrendű munkák.

— Megvert vasuti ör. Szár község határában a 40. számú vasuti őrházban lakik Takács József vasuti ör, aki régebb idő óta haragban van Schönfelder György és József szári lakosokkal. E két utóbbi f. hó 12-én a vasuti sinek mellett dolgozó Takácsot megtámadta és megverte. Mindkettőt feljentesítették.

Szépirodalmi és divatlapok bármely nyelven eredeti árakon kaphatók, Klücker Péter cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Székesfehérvárott.

— A cigányügy rendezése. Az Általános óhaj mondhatnánk inkább a sürgető szükség immár elodázhatalanná teszi a cigányügy rendezését. Természetesen a törvényhozásnak kellemtelen részen állania, hogy az egész országban a törvény erejével egyöntetűen rendezessék a kérdés, amelynek hiányában azonban az egyes törvényhatóságok a hatáskörük eső intézkedéssel próbálják megfékezni a veszedelmes népséget. Vármegyénk agilis főispánja, mint örömmel feljegyezhetjük, szintén a kezébe vette a vármegyénk területén élő cigányok megrendszabályozását. A mai kelettel körrendelettel kitöltött szét a vármegye főszolgabírához utasítván őket, hogy szigorúan őrizték ellen a cigánycsaládok illetőségét, vagy körültekintéssel járuljanak el a cigányok lótarása körül, lőjárólátot csak ritka esetben adjanak nekik, továbbá utasította a községek előjáróságát, hogy ha a község határában cigánykaravánt észlelnek azonnal küldjenek a nyakukra csendőrokat és szállítsák őket illetőségi helyükre. A föltétlenül méltánylandó intézkedésnek, úgy hisszük, meg lesz a kívánt hatása.

Kétinő szüvőrium, törköly, seprőpál-linka, cognac és rum literenkint eladó. Özv. Endresz Jánosné, Fekete sas szálloda.

Melyik jobb?

Egyszerű csukamájolajnál minden esetben jobb a **SCOTT-féle EMULSIÓ**. Jobb, mert könnyen emészthető és ennél fogva gyorsabb és erőteljesebb a hatása.

Jobb azért is,

mert szívesen veszik be azok, a kik a csukamájolajat undorító ize miatt visszautasítják.

Csakis tiszta és magasfokú lofonteni (norvégországi) csukamájolaj használatára engedték meg a

SCOTT-féle EMULSIÓ

készítésére; mert csak ez a legtáplálóbb a világon.

A SCOTT-féle EMULSIÓ a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 k. 60 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

As Emulsió valószínűleg a SCOTT-féle májzsír-védő-nyelű a halászt költék ügylenbe van.

— A város közegészsége a lefolyt szeptember hónapban igen jónak volt mondható. Leginkább az emésztő szervek betegségei voltak az uralkodók, mely kör különösen a kisdedecknél nagyobb számú halálozást követelt. Egy súlyos hólyagos himlő eset is fordult elő a Jánosfutásos s a baj terjedésének megállítására a legszigorúbb óvó intézkedések történtek.

Született 89. Ebből törvényes fi 43, nő 42, törvénytelen fi 3, nő 1. — Egy hármás iker volt Halva született 6. Házasságra 25 pár lépett. Elhalt 66 és pedig fi 38, nő 30. Ebből 7 éven alul volt törvényes fi 18, nő 12. A kórházaknak 18 halottjuk volt, s ebből 7 volt idegen. Születés többlet 23 s ha a 7 idegen kórházi halottat a halottak közül leszámítom, úgy a népesség szaporodás 30 lesz.

Nevezetesebb halál okok: Veleszületett gyengeség 6, bélhurut 24, difteritis 1, himlő 1, gümőkór 9, elmebaj 2, aggkór 6, öngyilkosság 2, véletlen 1.

Járványá fajúható kórok állása: Hólyagos himlő 1, elhalt 1. Szamárhurut maradt 2, gyógyult 2. Kanyaró 3, gyógyult 3. Difteritis 3, ebből gyógyult 2, elhalt 1. Hasi hagymáz maradt 2, szaporodott 2, összes 4, gyógyult 3, maradt 1.

— Tűz a Budai uton. Kedd éjjelen hatalmas tűz volt városunkban. Fél három óra tájban öt harangköngással tüzet jeleztek a toronyban,

LEGJOBB CIPŐTISZTÍTÓSZER

NIGRIN

mely a legpompásabb fényt adja és a bőrt tartóssá teszi. NIGRIN egészségi szempontból melegeg ajánlható, mert NIGRIN folytonos használatánál is a bőrt légmentesen el nem zárja, úgy hogy a láb kipárolgását nem akadályozza.

ST. FERNOLENDT, Bécs
cs. és kir. udvari szállító.

Mindenütt kapható!

Anyakönyvi statisztika.

1909. október hó 2-től 1909. október hó 9-ig.

Születés. Született: 8 törvényes fiu, 14 leány, törvénytelen fiu, 0 leány, 0 halvaszületett törvényes fiu, 0 leány 0, törvénytelen fiu 0, leány 0. Összesen 22.

Halálozás. Elhalt: 7 éven aluli 1 törvényes fiu, 2 7 éven felüli 4 férfi, 3 nő. Összesen 10.

Eszerint a születés a halálozást 12-vel mulja felül.

Meghaltak:

Bogár Ilona r. k. 21 hónapos, DV. munkástelep. — Lendvai Ferenc r. k. csizmadia, 70 éves, Reseta János-u. 10. Pajtál Imre r. k. 8 napos, DV. bérház. — Özv. Stern Jakabné, Stern Lina izr. 57 éves, Palotai-u. 31. — Vadász Anna r. k. 26 napos, Gyümölcs-u. 29. — Özv. Móher Györgyné, Réger Anna r. k. 60 éves, Kertalja-u. 7. — Frankl Lipótné, Gans Julia izr. Várkört 14. — Vida Géza önláló kárpitos, r. k. 42 éves, Csapó-u. 3. — Szentés István r. k. cserepessegéd, 51 éves, kórház. — Szabó József ref. nyug. városi rendőr, 60 éves, Kert-u. 26.

Kihirdetések.

Schleizinger Jenő házaló Lovasberény (Fejérm.) és Kohn Margit elárusító, Simor-u. 9. — Papp János m. kir. postaszolga, Bpest és Kuruc Julianna szakácsnő, Széchenyi-utca 49.

ZILZER MANÓ

férfi-, fiu- és gyermekruha raktára

Székesfehérvár, Szőgyény-Marich-utca.

Allandóan nagy raktáron mindenféle

férfi-, fiu- és gyermekruhák

ugyszintén

papi öltönyök,

Ferenc József-kabát,

köpenyek (havelok)

bőr kabátok, utazó bundák,

raglán-felöltők, kabátok.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, görcs és más ideges állapotba szenved, kérjen iratot, ingyen és bér. kapható a **szabd. hattuygyógyszer-tár által Majna-Frankfurt.**

hogy oltáshoz hívják az álmukból felriadt lakoságot. Basch Adolf gabonakereskedő Budai-uton levő szérűje állott lángokban. Egyszerre két helyen is felcsaptak a lángok, veszélyeztetvén az egész szalma és széna készletet, továbbá a pajtát, mintegy 15 ezer korona értékű ingóságát. A tüzoltók csakhamar megjelentek a helyszínen s válvetett munkával sikerült megfékezni a romboló elemet. Mintegy 3000 korona értékű takarmány esett áldozatul. Biztosítva nem volt. A tüz okát még eddig nem sikerült megállapítani, valószínűleg látszik azonban, hogy a tüz gyújtogatás eredménye. Abból, hogy egyszerre két helyen is kigyuladt a takarmánykészlet, gyújtogatásra következtet a rendőrség. A szérűben szokták megvonni magukat éjjeli nyugvárs a koldusok s amennyiben a gyújtogatás valószínű, nem sok kétséget szenved, hogy a tüzet koldusok okozták, akár vigyázatlanságból, akár pedig gyújtogatási szándékból.

— **Táncoktatás jelentés.** Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a volt kereskedelmi iskola helyiségének torna termében, (Kossuth utca) állandó táncanfolyamat nyitottam. Első táncciklus október hó 2-án kezdődik. Iskolámban Gentry bostont is tanítok. Különórák egész nap vehetők. Diákok részére a táncoktatás délután 5—7-ig, felnőttek részére este 8—10 óráig. Beiratkozni lehet lakásomon Bástya-u. 10. I. emelet és Krausz Verona dohánytözsdejében. A n. é. közönség évek hosszú során át előnyösen ismeri működésemet, ezuttal is kérem b. pártfogását. — Tisztelettel Bauer Antal.

— **Rövid hírek.**

Fűzérke. A székesfehérvári kath. Legényegylet okt. hó 17-én saját helyiségében (Távirada-u. 6.) táncfűzérkét rendez.

A láda tartalma. Engler István zsámbéki illetőségű munkást, aki a Mórhoz tartozó Felsődoboz pusztán dolgozott, egy kis baleset érte: ladjából kileptak 30 koronát. A tolvajt még eddig hiába keresi a csendőrség.

A kacsák sorsa. Folyó hó 13-án virradóra Lendvai Ferencné kertaljai lakos 3 darab hizott libáját 27 korona, továbbá Pap Györgyné Sár-u. lakos 4 hizott kacsját 17 korona értékben elmenték. Hátha a cigányok voltak a ludasok!

Hol volt az óra? Schlesinger István pákozdi lakos zseborája néhány héttel ezelőtt eltűnt. A csendőrok szorgalmas nyomozása kidorította, hogy az órát Nyári Lajos 16 éves fiu lopta el.

Két kocsis. Fülöp Lajos és Major György Lovasberényhez tartozó máriamajori kocsisok összepörlekedtek s összeverekedtek. Fülöp súlyosan elverte Majort.

Végzetes birkozás. Baranyay Mihály és Horváth Mihály nagyperkátai legények közt csekély okból megbomlott a béke. A békebomlás természetesen azután történt, mikor a két legény a szolgálgyházai korcsmában már kedvére kidáridózta magát. Baranyai a veredés hevében annyira megszurkálta Horváthot, hogy az orvosi látélet szerint életveszélyes sebesülést szenvedett. A bicskázó legény a csendőrok kezei közé került.

Takaréküzhely különlegességek, valódi dr. Meidinger kályhák, vas és rézbutorok, gyermekágyak és kocsik nagy választékban. Márkus Simon Fia lakatosnál Jókai-utca 16.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.